

# MISE POTRAVINOVÉHO A VETERINÁRNÍHO ÚŘADU PŘIPRAVENOST NA KRIZOVÉ SITUACE V OBLASTI BEZPEČNOSTI POTRAVIN Z POHLEDU KRAJSKÉ HYGIENICKÉ STANICE STŘEDOČESKÉHO KRAJE

## MISSION FROM THE FOOD AND VETERINARY OFFICE: PREPAREDNESS FOR CRISIS SCENARIOS IN FOOD SAFETY: A REPORT FROM THE REGIONAL PUBLIC HEALTH OFFICE OF THE CENTRAL BOHEMIA REGION

IVO KRÝSA, JOSEF HRDINA, JINDRA TATEROVÁ, ŠÁRKA NOVÁKOVÁ

*Krajská hygienická stanice Středočeského kraje se sídlem v Praze, Odbor hygieny výživy a PBU*

### SOUHRN

Obsahem článku jsou zkušenosti Krajské hygienické stanice Středočeského kraje se sídlem v Praze z mise Potravinového a veterinárního úřadu Evropské Komise, jejímž cílem byl sběr dat a zjištění úrovně zajištění krizové připravenosti v oblasti bezpečnosti potravin či krmiv v České republice. Jedním z navštívených orgánů byla i Krajská hygienická stanice Středočeského kraje. Auditóři zde detailně studovali všechny nastavené procesy včetně jejich konkrétní aplikace v praxi. Předmětem mise bylo například i zjištění způsobu řešení konkrétní epidemie salmonelózy zahrnující i komunikaci s dalšími dotčenými institucemi, přičemž v tomto případě šlo o Krajskou veterinární správu či zdravotnická zařízení, kde byly postižené osoby hospitalizovány. Z průběhu mise vyplynulo, že Krajská hygienická stanice Středočeského kraje je na krizové situace dobře připravena, mechanismy krizového řízení jsou kvalitně nastaveny a neustále aktualizovány, v případě epidemií alimentárních onemocnění se postupuje dle stanovených postupů. Krajská hygienická stanice Středočeského kraje je však schopna se velmi dobře vypořádat i s mimořádnými krizovými situacemi typu povodní či metanolové kauzy, při kterých je nezbytné soustředit veškeré materiální i lidské zdroje k co nejrychlejšímu zvládnutí dané krizové situace.

*Klíčová slova:* orgán ochrany veřejného zdraví, bezpečnost potravin

### SUMMARY

The following report from the Prague-based Regional Public Health Office of the Central Bohemia Region, commissioned by the Food and Veterinary Office (European Commission) presents the results of research into the existing levels of preparedness in the event of emergencies related to food safety or animal feed. Auditors conducted a detailed survey of crisis management procedures and their application in practice at the Regional Public Health Office of the Central Bohemia Region. One of the objects of the assignment was to observe the methods for managing an epidemic of salmonellosis involving communication with other institutions concerned, in this case the Regional Veterinary Administration or health care facilities responsible for hospitalization of patients. The results of the assignment showed that the Regional Public Health Office of the Central Bohemia Region is well prepared for emergencies and crisis management arrangements are well established and constantly updated. Established procedures are followed in the event of epidemic incidence of alimentary disease. The Regional Public Health Office of the Central Bohemia Region is capable of dealing with extraordinary crises such as floods or outbreaks of methanol poisoning, which necessitate rapid deployment of material and human resources for the fastest possible crisis management.

*Key words:* public health authority, food safety

### Úvod

V České republice se v období 18.–26. 9. 2013 uskutečnila mise Potravinového a veterinárního úřadu Evropské Komise (dále jen FVO) zaměřená na připravenost v případě krizové situace související s bezpečností potravin a krmiv.

Účelem mise byl sběr informací a nejlepších praktik při řešení problémů v dané oblasti. Jednalo se především o vyšetřování epidemií alimentárních onemocnění, systém RASFF, oblast surveillance a monitoringu. Dále byla pozornost věnována krizovému řízení, vnitrostátní i mezinárodní komunikaci.

V rámci mise byly navštíveny následující orgány státní správy: Ministerstvo zdravotnictví, Státní zdravot-

ní ústav, Krajská hygienická stanice Středočeského kraje se sídlem v Praze (dále jen KHS), Ministerstvo zemědělství, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Státní veterinární správa, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský.

Kontrolní tým byl složen ze dvou auditorů FVO. Jejich činnost spočívala nejen v posuzování předložené dokumentace a prezentací, ale také v jednání a pohovorech s pracovníky dotčených orgánů.

### Návštěva KHS

Dne 20. 9. 2013 byla auditory navštívena KHS, jejíž pracovníci představili vykonávané činnosti a pravomoci v oblasti bezpečnosti potravin, vysvětlili mechanismy fungování krizového managementu, systému RASFF a šetření epidemií alimentárních onemocnění. Auditori se vždy zajímali nejen o obecné fungování daných mechanismů, ale především o jejich konkrétní aplikaci v praxi včetně detailního popisu jednotlivých případů. Auditori byli na danou misi velmi dobře připraveni a tak se v dané tématice snadno orientovali, a to i s ohledem na určitá národní specifika. Byli tedy schopni provést detailní prozkoumání jednotlivých procesů a činností.

### Návštěva KHS – epidemiologická situace ve Středočeském kraji

V oblasti alimentárních nákaz byli auditori seznámeni s trendem výskytu vybraných bakteriálních střevních nákaz v ČR a ve Středočeském kraji v letech 2003–2012, který je trvale sestupný u salmonelóz a kampylobakterióz (obr. 1), zatímco počty jiných bakteriálních střevních onemocnění se postupně zvyšují. Jedná se o alimentární nákazy způsobené bakteriemi *Escherichia coli*, *Yersinia enterocolitica* a *Clostridium difficile*. Zaznamenan byl zejména vzestup onemocnění *Clostridium difficile*, které způsobuje kolitidy v souvislosti s pobytem v nemocničním prostředí a léčbou antibiotiky. Součástí prezentace byl i přehled epidemických výskytů alimentárních nákaz ve Středočeském kraji v letech 2011–2013, kterých bylo řešeno celkem 10, z toho u 9 epidemií se jako etiologické agens uplatnila *Salmonella enteritidis*. Příznivým jevem je snižování počtu epidemických výskytů v jednotlivých letech, jak je znázorněno v příložené tabulce 1. Prezentován byl standardní postup řešení epidemických výskytů, a to od momentu hlášení epidemie, samotného šetře-

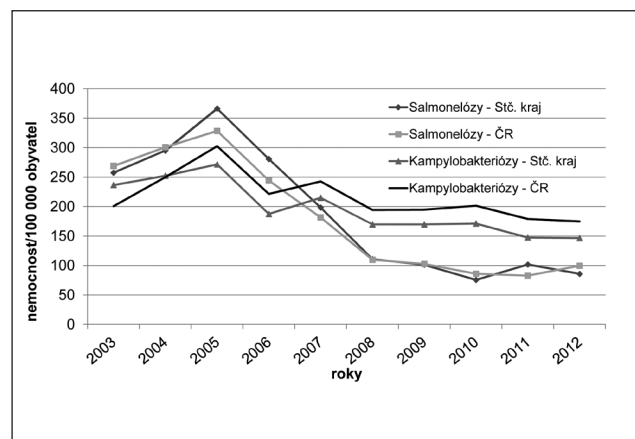
ní, stanovení protiepidemických opatření, přizvání dalších spolupracujících subjektů, předávání informací při pátrání po vehikulu nákazy, odběru vzorků až po zpracování závěrečné zprávy.

### Návštěva KHS – způsob řešení vybrané epidemie

Praktické řešení epidemie bylo prezentováno na konkrétním případě epidemického výskytu salmonelózy v mateřské škole, kde došlo k onemocnění 61 osob ze 180 exponovaných, v souvislosti s konzumací stravy v MŠ. Šetření od začátku probíhalo ve spolupráci oddělení protiepidemického a oddělení hygieny dětí a mladistvých. Ve stravovacím zařízení školky byl prováděn opakovaně státní zdravotní dozor a odběry stěrů z prostředí kuchyňských ploch a pomůcek. Vzhledem k tomu, že epidemie vypukla poslední den provozu školky před prázdninami, bylo velmi obtížné zajistit šetření se všemi rodiči postižených dětí a zajistit vyšetření dětí lékařem. Přesto se podařilo objasnit cestu přenosu onemocnění, kdy nedodržetím zásad správné výrobní praxe byla cizrnová pomazánka podávaná ke svačině křížově zkontaminována prostřednictvím pracovních ploch. Auditori celý postup KHS při řešení epidemie studovali velmi podrobně, zejména systém informovanosti mezi poskytovateli zdravotní péče a KHS, tedy zjišťování prvotních telefonických informací z terénu a hlášení potvrzených onemocnění laboratořemi a poskytovateli zdravotní péče, zaslání tiskopisu Hlášení infekční nemoci. Kontrolovali včasnost vydání Rozhodnutí o protiepidemických opatřeních a následně pak doklady o spolupráci mezi jednotlivými odbory a nadřízenými složkami KHS, např. Protokoly o kontrole nebo Protokoly o odběru vzorků. Dále byla kontrolována dokumentace k případu se zaměřením na včasnost jednotlivých hlášení a podávání zpráv prostřednictvím předběžných a průběžných zpráv o epidemii, které jsou zasílány vedoucí odboru, krizovému manažerovi a řediteli KHS. Mimořádnou pozornost auditori věnovali dokumentům o spolupráci mezi dozorovými orgány, kterým v tomto případě byla kromě KHS také Krajská veterinární správa pro Středočeský a Jihočeský kraj. Auditorům byla předložena žádost KHS o dohledání a případné vyšetření rizikových potravin (kuřecího masa a vajec), které se na základě předchozího šetření pracovníků KHS mohly uplatnit jako vehikulum nákazy a Protokoly KVS o vyšetření těchto vzorků. Hledané agens ve vzorcích potravin nebylo vyšetřením prokázáno, tudíž se nepodařilo zdroj onemocnění objasnit, ale díky dourčení fagotypu PT8L, kdy jeden verifikovaný vzorek biologického materiálu pocházel od dítěte, které MŠ nenavštěvuje, ale náhodně konzumovalo kontaminovanou pomazánku, byla objasněna cesta přenosu. Verifikaci agens a jeho další dourčení zajistil Státní zdravotní ústav, který se tak stal dalším spolupracujícím subjektem.

### Návštěva KHS – problematika krizového řízení

Krizový manažer KHS představil auditorům zásady krizového řízení uplatňované v České republice, potažmo ve Středočeském kraji a realizaci krizového řízení na KHS. Opomenuta nebyla ani související plánovací dokumentace zpracovaná KHS či orgány krizového řízení na úrovni Středočeského kraje, neboť nejvyšším dokumentem v případě krizových situací na úrovni kraje je krizový plán kraje. Součástí tohoto plánu, kte-



Obr. 1: Vývoj nemocnosti v letech 2003–2012 ve Středočeském kraji a ČR.

Tab. 1: Epidemické výskyty alimentárních nákaz v období 2011–VII. 2013

Rok	Počet	Diagnóza	Agens	Fagotyp	Počet exponovaných	Počet nemocných
2011	5	Salmonellosis	S. enteritidis	PT8	38	33
		Salmonellosis	S. enteritidis	PT4b	39	25
		Salmonellosis	S. enteritidis	netypováno	20	20
		Salmonellosis	S. enteritidis	neurčeno	42	16
		Salmonellosis	S. enteritidis	PT8L	180	61
2012	3	Salmonellosis	S. enteritidis	netypováno	52	26
		Salmonellosis	S. enteritidis	8	neurčeno	12
		Salmonellosis	S. enteritidis	netypováno	17	12
2013	2	Salmonellosis	S. enteritidis	netypováno	14	14
		Enterotoxikosis	Clostridium perfringens		150	31

rý umožňuje při vyhlášení krizového stavu využití tzv. krizových opatření podle krizového zákona č. 240/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů, je havarijný plán kraje. Tento plán již obsahuje plány konkrétních činností, mezi kterými je také „Plán hygienických a protiepidemických opatření“, který postihuje i události spojené s možnou kontaminací potravin či pitné vody – vymezuje vhodná opatření a způsob jejich nařízení, síly a prostředky k jejich zabezpečení a také odpovědnost za provedení plánovaných opatření včetně nezbytného hlášení.

V případě vzniku mimořádné události či krizové situace zasahující do kompetencí OOVZ svolává ředitel KHS krizový štáb jako svůj poradní orgán. Členy krizového štábu KHS jsou odborní pracovníci (vedoucí odborů, kteří jsou vybíráni podle druhu řešené události) a náměstci ředitele, kteří zajišťují provedení nařízených opatření uvnitř KHS. Pro účely zajištění vlastní připravenosti na tyto situace má KHS zpracován „Plán krizové připravenosti KHS“.

KHS je úzce provázána s orgány krizového řízení kraje (hejtman kraje, starosta obce či obce s rozšířenou působností) prostřednictvím několika poradních orgánů (povodňová komise kraje, nálezová komise, epidemiologická komise a v neposledním případě také bezpečnostní rada kraje, příp. krizový štáb kraje a krizový management odboru zdravotnictví krajského úřadu) (obr. 2). Všechny tyto poradní orgány mohou být akti-

vovány v případě potřeby (v době klidu jsou svolávány zpravidla 2krát ročně) a představují prostor pro vzájemnou výměnu informací. Své krizové štáby aktivují také starostové obcí, jejichž území je dotčeno mimořádnou událostí velkého rozsahu. Tím je zajištěno předávání informací z kraje na obce cestou obcí s rozšířenou působností a z obcí opět zpět na kraj. Tento systém orgánů krizového řízení umožňuje pružně reagovat na potřeby obcí a realizovat jejich požadavky, příp. je předat na ústřední orgány.

## Závěr

V rámci mise bylo zjištěno, že KHS je na krizové situace související s bezpečností potravin velmi dobře připravena. Postup při řešení epidemických výskytů alimentárních nákaz je dobře nastaven, pracovníci jsou schopni vydávat odpovídající rozhodnutí. Vždy je důležitá i operativní komunikace a spolupráce s ostatními dotčenými institucemi, ať už jde o ostatní dozorové orgány v oblasti bezpečnosti potravin, místní samosprávu či poskytovatele zdravotní péče.

K úspěšnému zvládnutí krizových situací se používají různé nástroje krizového řízení, kde jsou jednotlivé procesy precizně nastaveny a neustále aktualizovány. Tímto auditem byla prověřena schopnost KHS účinně a efektivně zasahovat v době krizí s cílem jejich co nejrychlejšího zvládnutí.

Došlo do redakce: 1. 7. 2014

Přijato k tisku: 6. 11. 2014

Ing. Josef Hrdina, MBA

Krajská hygienická stanice

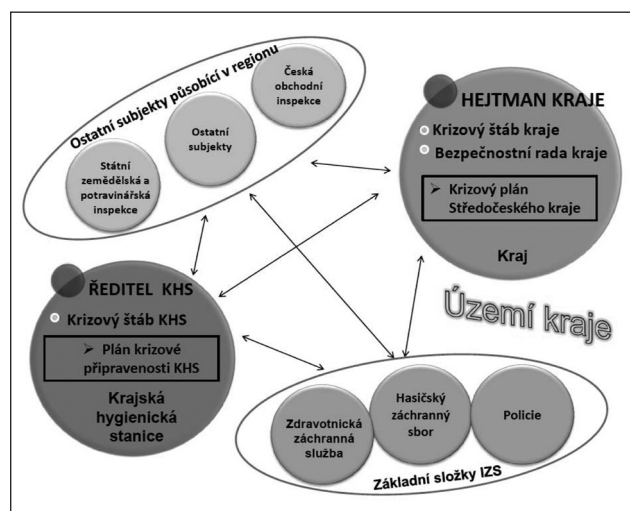
Středočeského kraje se sídlem v Praze

Odbor hygieny výživy a PBU

Diitrichova 17

128 01 Praha 2

E-mail: josef.hrdina@khsstc.cz



Obr. 2: Subjekty působící na území kraje spolupracující při řešení mimořádných událostí a krizových situací.